

СВЕТОСЛАВ МИНКОВ
ГОСТ

chitanka.info

Имаше едно малко градче, едно съвсем малко градче, което дремеше забравено в един далечен край на нашата земя. Това градче беше прошарено с криви тревясаги улички и в една от тия улички се намираше погребалният магазин „Райска градина“ на Игнат Белин.

Беше ясна лятна вечер. Дълбока тишина заливаше ниските схлупени къщици, чиито прозорци мигаха като светещи очи в полумрака, някъде, изпод земята сякаш, се носеше задавен кучешки лай, далече над баирите пълзеше призракният образ на месеца и от жълтия му кръг течеше студена фосфорна светлина.

Макар че беше вече твърде късно и всякаква търговия беше отдавна спряла, Игнат Белин продължаваше да седи в дюкяна си. Сухото му голобраво лице бе окъпано в лъчите на мъждивата газена лампа: по челото му пълзяха дълбоки бръчки, черните му очи горяха с влажен блясък. От месеци насам в градчето нямаше нито един смъртен случай и поради тая причина стопанинът на „Райска градина“ беше започнал да се безпокои не на шега. В неговия дюкян не стъпваше никой, а за един търговец това значи много нещо. Какво можеше да се направи, щом като нямаше мъртви, а живите не купуваха ковчези?

Игнат Белин стана от стола си и почна да се разхожда. Дървеният му крак заскърца в тишината. Наоколо по стените стояха възправени зловещо зеещи ковчези и посребрени кръстове, от ниския таван се спущаха зелени металически венци с големи морави хризантеми в средата.

„Проклетата стока!“ — мислеше си Игнат Белин, като гледаше всички тия неща, натрупани едно върху друго.

В тоя миг вратата на дюкяна се отвори и вътре влезе един снажен човек на около петдесет години, с червендалесто лице и с дълги увиснали мустаци.

— Добър вечер, Игнате! — рече тежко дошлият и венците по тавана се заклатиха от стъпките му.

— О, дал ти бог добро, бай Цвятко! Добре дошел! — отвърна търговецът и по лицето му се изписа изненада. Той закуца към дъното на дюкяна си, измъкна оттам един стол и го подаде на госта си.

— Заповядай де, седни! — каза Игнат Белин и сетне добави: — Е, как си сега със здравето? Чух, че си бил болен.

— Каквото било, било! Куршум на дявола в ушите! — извика гостът и отпусна грамадното си тяло върху подадения му стол.

— Дълго ли лежа? — попита куцийт, като седна до снажния мъж пред ниската дървена маса, върху която гореше лампата.

— А че кажи-речи един месец. Да ти не дава господ такава болест, Игнате! Лоша работа!

— Я, е какво ти беше?

— А бе, както си седях така и си обядвах, нещо току притрепера в гърдите ми, дъхът ми спря на гърлото и туп — на земята. Докторът казва — от сърцето било.

— Гледай ти! — зачуди се Игнат Белин и ококори малките си лъскави очи.

— Да-а-а! — въздъхна гостът и по червеното му лице премина сянка.

Той хвърли бърз поглед наоколо, сетне се обърна към стопанина:

— Ами твоята работа как върви? Търсят ли се ковчезите, а?

— Какво да ти кажа, бай Цвятко — отвърна ковчегарят, като сви рамене, — нашата работа е игра на зарове. Днес има — утре няма.

— Тъй, тъй, игра на зарове — каза сякаш на себе си бай Цвятко и погледът му се закова върху ковчеза на отсрещната стена.

— Слушай, Игнате, как харчиш оня ковчег там със златните ангелчета на капака? — попита той.

Сърцето на търговеца трепна. Сухото му лице се озари от весела усмивка, устните му бяха готови да прошепнат: „Чудесен материал!“ Ала той се опомни в същия миг и забеляза остро:

— Не е за тебе тоя ковчег, бай Цвятко! Ти има още много да живееш.

В гласа на Игнат Белин прозвуча едва доловим гняв, и то само защото тоя, който го питаше, не беше наистина умрял, за да може да се намести в ковчеза му. В същност ковчегарят беше добродушен човечец и гневът му угасна като случайно блеснала искра.

За да прикрие коварната си мисъл, той рече:

— Бай Цвятко, ще пиеш едно кафе, нали?

— А, не, кафе не пия. От кафе и от тютюн бягам. Виж, един локум мога да изям.

Игнат Белин заскърца с дървения си крак към дъсчената стена на дюкяна, зад която се чуваше тракане на табла, и като сложи ръка на устата си, извика:

— Едно кафе с каймак и един локум!

— Готово! — отвърна някакъв глас, скрит сякаш в самите ковчези, и след малко едно сънливо хлапе донесе кафето и локума и ги остави на масата заедно с две мръсни чаши вода.

— Човещина — каза бай Цвятко, като хвана локума с дебелите си пръсти и го изтърси в бялата порцеланова чинийка. — Родиш се, живееш четиридесет-петдесет години и хоп — напълниш дупката. Как ти се вижда тая работа, а?

— Така е — съгласи се Игнат Белин и засърба на големи глътки кафето. — Ами ти ми кажи друго нещо: какво би станало, ако светът се плодеше, както сега, а пък хората не умираха? Та тогава ние щяхме да се издушим...

— Чакай! — изфъфла гостът и се хвана за устата.

И като пресегна към масата, той взе чинийката и плюна в нея.

— Я виж, падна ми зъб!

Ковчегарят надникна в порцелановата чинийка и видя един черен гнил кътник, голям колкото лешник.

— Стар зъб е — рече той.

— Стар зъб ли? Локумът е стар! — извика бай Цвятко и избърса устата си с голяма шарена кърпа. — Нейсе, добре, че не беше насън, иначе щях да си кажа, че ще умре някой в къщи.

— Ама ти вярваш ли в тия работи?

— В кои?

— В сънищата!

— Вярвам зер — рече замислен бай Цвятко. — Миналата година сънувах, че поправам къщата. Насъбрали се дюлгери, катерят се по керемидите, ходят из стаите, забиват ей такива гвоздеи по стените. По едно време гледам: един от майсторите зазижда прозорците на едната стая. „Какво правиш бе?“ — питам го аз, а той се обръща и ме поглежда с такова едно черно, циганско лице, че кръвта ми се смръзна. „Няма нужда — казва той — от тия прозорци.“ „Тая стая — казва — ще я затворим.“ А в същото време унучето Митко седнало посред стаята и яде погача. Яде погачата, а кожата му набръчкана като на старец и на лицето му вместо очи зоят черни дупки. Събудих се, ама през целия ден ми беше криво. Уж — сън, пък нещо такова, като че ли наистина се е случило. И ето, не минаха три-четири дена, Митко легна и за една седмица — бог да го прости. Ха сега иди, че не вярвай в сънищата!

— Виж какво — каза Игнат Белин, като остави празната кафена чашка на масата, — всичко това е станало съвсем случайно. Човек сънува всяка нощ такива страшни работи, че ако рече да ги вярва, може и в лудницата да иде.

— А бе как няма да вярвам, когато сънят ми се сбъдна! — ядоса се бай Цвятко.

— Добре де, защо с мен се не случи нещо такова?

— Че де да знам! Може и да ти се случи! — извика гостът и се усмихна лукаво.

— Вятър! Няма вече таласъми, бай Цвятко-о-о! — каза ковчегарят и в черните му очи блеснаха искрици.

— Хайде твоята да бъде, какво ще се разправяме! Я ми кажи ти сега, колко стана часът, че трябва да вървя — рече мъжът с дългите мустаци и се изправи на нозете си.

Игнат Белин надникна зад една тънка зелена завеса и извика:

— Я, часовникът спрял! Чудна работа — одева го курдисах. Девет показва, ама трябва да е по-късно.

— Занеси го утре на Гаврил в Ганчовото кафене, той разбира от часовникарство — каза бай Цвятко и подаде два пръста на дебелата си космата ръка за сбогом.

— Лека нощ, бай Цвятко! — рече ковчегарят, като се сбогува с госта си.

Когато стигна до вратата, едрият снажен мъж се обърна, направи няколко крачки настрана и застана до ковчега със златните ангелчета на капака, сякаш искаше да измери височината си с неговата.

— Да, добър е тоя ковчег — каза той. — И капакът му е хубав, добре се затваря.

Сетне той се върна бавно към старата разкривена врата, откряна я и се изгуби в глухата нощ.

На сутринта, когато Игнат Белин отвори дюкяна си и почна да мете дъските, в рамката на вратата се показа усмихнатото лице на един от съседите.

— Научи ли новината? — каза той. — Бай Цвятко умрял! Хайде, стягай му ковчега!

— Какво приказваш! — извика ковчегарят и метлата падна от ръката му.

— Ако искаш вярвай! — рече съседът и отмина нататък из кривата уличка.

Докато Игнат Белин стоеше смразен от вестта, която му съобщиха, вътре в ковчегарницата влезе самият син на бай Цвятко с натъжено лице и с черен нагръдник.

— Какво е станало с баща ти бе, Стояне? — извика Игнат Белин в самото лице на дошлия.

— Бог да го прости! — отвърна мрачно момъкът. — Помина се снощи в девет часа. Дойдох за ковчег и там други някои работи, които трябва.

— Ама как така снощи? — питаше ковчегарят с изблещени очи. — Та снощи той беше тук, нищо му нямаше!

— Ти трябва да си луд! — рече синът на умрелия, като изгледа търговеца от главата до петите. — От един месец насам баща ми не е мърдал от леглото.

— Чакай бе, трябва да има някаква грешка — говореше несвързано Игнат Белин. — Ха, ето го и зъба! — добави той, като се спусна към масата и донесе чинийката с черния разяден кътник.

— Какъв ти зъб! — разсърди се дошлият. — Дай ми ковчег, ти казвам! Чува ли?

Игнат Белин се облегна о стената и всичко се завъртя пред очите му. Изведнъж в неговия беден мозък нахлуха толкова много мисли, че той с мъка можа да ги овладее. Какво беше всичко това? Снощното ли беше сън, или сега сънуваше? Той извади незабелязано зъба от чинийката и го стисна в ръката си — стисна го до болка, за да се увери, че не сънува. Сетне го погледна крадешком: да, това беше истински човешки зъб, изгнил от дълго дъвчене, с малка дупчица на върха.

— Нямам време за губене, трябва да отивам и в общината! — каза нетърпеливо момъкът и започна да се оглежда наоколо.

Тогава Игнат Белин се отлепи от мястото си и се приближи почти несъзнателно до ковчега със златните ангелчета на капака.

— Да, тоя ще бъде — промълви той, като изправи дългия ковчег, обкован с тенекиена украса.

— Молим, плаща от снощи едно кафе и един локум! — изписка някой зад гърба на ковчегаря и той се обърна. Пред него стоеше

службата от съседното кафене.

— Ха, слушай бе, момче, колко души имаше тук снощи, когато донесе локума и кафето?

— Че колко души? Един! Само ти беше! — рече момчето.

— Само аз ли? — извика глухо Игнат Белин и в същия миг почувствува съвсем неочаквано един неопределен страх от самия себе си.

— Е, добре тогава — опита се да възрази той, като се съвзе отново. — Щом съм бил сам, защо ще ми носиш хем кафе, хем локум?

— Че щом заръчваш, ще ти донеса и сто кафета! — отвърна упорито момчето.

— Виж какво, бай Игнате! Изпрати ковчега заедно с другите работи в къщи, а пък аз ще бягам, че закъснях — каза синът на покойния и излезе от дюкяна, защото не можеше да слуша повече нелепите приказки на тоя смахнат човек.

Към обед из прашните улички на градчето мина един бос циганин с лъскав ковчег на гърба си. Ковчегът гореше като огледало в пламтящите лъчи на слънцето и омагьосваше очите на любопитните, които надничаха зад пердетата на схлупените къщици.

На няколко крачки зад циганина куцаше бавно с наведена глава Игнат Белин. Той не виждаше минувачите, които се спираха и го питаха:

— За бай Цвятко ли е тоя ковчег?

Той мислеше:

— Чий ли е зъбът?

Когато разтвори вратата на бай Цвятковия дом, Игнат Белин се изкашля по стар навик и лицето му стана необикновено важно. Широкият двор беше пълен с хора, които си приказваха тихо и клатеха глави. По клоните на големите стари дървета чуруликаха весело птички, над дългите цветни лехи, обградени с чемширени храсти, играеха пеперуди.

Високо в ясното небе трептеше слънцето като бяло огнено сърце и цялата земя се смееше. Само отсреща, в къщата, където лежеше мъртвецът, беше тихо, тъжно и студено, зад стъклата на прозорците блещукаха свещи с лимоненожълти пламъчета.

Игнат Белин влезе в дългия полутъмен коридор и сие товара от гърба на циганина. В тоя миг в дъното на къщата се чу писък и след

малко една дребна женица с подути от плач очи се захлупи върху вношения ковчег.

— Къде е смъртта? — попита съвсем тихо, ала някак особено властно ковчегарят и сега всички присъстващи наоколо наскачаха от местата си и се отдръпнаха до стените.

Появата на тоя малък човек, който размахваше скърцащия си дървен крак и мигаше безучастно с живите си черни очи внесе едно необикновено съживяване сред гостите. В лицето на Игнат Белин хората виждаха нещо съдбоносно. Това нещо нямаше нито ясен образ, нито пък будеше определена представа, но то беше свързано с техния собствен живот и с неизбежното им заминаване в отвъдния свят.

— Тука, бай Игнате — промълви синът на покойника, като застана пред една разтворена стая.

Игнат Белин прекрачи прага на стаята и по тялото му полазиха студени тръпки. Досега той беше виждал десетки мъртъвци, разкапани в отвратителната грозота на смъртта — образи със страшно изцъклени очи, с разкривени уста и с подпухнали носове, из които струеше черна лепкава кръв — и все пак чувството на отвращение и страх му беше непознато. Ала в тоя миг той изпита за пръв път в живота си оня смъртен ужас пред мъртвата плът, която изглежда като жива. Да, покойникът лежеше върху ниско дървено легло със свежо, червено лице — също като заспал. Главата му беше превързана с бяла кърпа, чиито краища стърчаха смешно над плешивото теме. Господи, та това беше досущ оня човек, който бе идвал на гости у него и му бе оставил като зловеща загадка за себе си изгнилия зъб!

— Я слушай — обърна се Игнат Белин към сина на умрелия, — ела да внесем ковчега!

Когато двамата мъже донесоха ковчега и го наместиха в средата на широката стая, Игнат Белин отиде при покойника и сложи ръка върху челото му, сякаш искаше да се убеди, че той наистина е умрял. Сетне ковчегарят дръпна краищата на кърпата около главата му и рече сухо:

— Какво сте го завързали с тая кърпа?

— Ами рекохме да не почне да се вмирисва, че да си отвори устата! — отвърна с плачлив глас съпругата на бай Цвятко, същата оная дребна женица, която беше изпищяла при внасянето на ковчега в къщата.

— Да се вмирисва ли? Не го ли виждате, че е като жив! — извика навъсено Игнат Белин и с не превръзката от главата на мъртвеца.

— Вижте какво! — добави веднага той, като въздъхна и се загледа в крайцеца на огледалото, покрито с бяло платно. — Сега всички ще излезете навън! Няма какво да стоите тук, хайде, не е женска работа това!

В думите на ковчегаря прозвуча такава сурова неумолимост, че близките на покойника се измъкнаха безшумно из стаята.

— Ами аз? — попита синът, който се колебаеше дали да излезе.

— Ти остани — каза Игнат Белин, — само затвори вратата.

След това куцото човече хвана мъртвеца за главата, а момъкът — за нозете и бай Цвятко се изпъна в скъпия лъскав ковчег.

— Стояне, я донеси едно чукче да заковем тук тенекето, че се е отпрато! — рече тихо ковчегарят, като се наведе над ковчега.

Когато момъкът излезе, Игнат Белин натисна с ръката си студената корава брада на мъртвия и се помъчи да отвори устата му. Ала челюстите на бай Цвятко се бяха схванали така здраво, сякаш бяха от камък.

— Кой каквото ще да ми разправя, негов е зъбът — бърбеше човечето и напрягаше всичките си сили, за да откопчи поне малко челюстите.

Но мъртвият не отстъпяше. Под дългите му мустаци играеше едва доловима усмивка, едното му око се полуотвори и сякаш намигна. „Е-хе-е, Игнате — искаше сякаш да каже старият чорбаджия, — с мене ли ще се бориш? Та аз едно време пехливанлък в Цариград съм продавал!“

Тогава Игнат Белин прибегна до последното средство. Измъкна изпод палтото си един нож и като се озърна наоколо, за да се увери, че никой не го гледа, пъкна острието му между стиснатите устни на мъртвеца, завря го между зъбите и натисна настрана. Ножът изпращя и върхът му остана вътре, в устата на покойника.

— Тая тесла не може ли, чук няма? — попита синът на бай Цвятко, като отвори вратата и влезе в стаята.

Игнат Белин погледна безпомощно момъка и не отговори нищо.

Лицето му беше разядено от мъка.

Следобед старата погребална кола на градчето се затъркаля към буренясалото гробище и бай Цвятко замина за оня свят — загадъчен и

някак особено доволен от себе си.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.